การบริหารงานวิจัย
แนวคิดจากประสบการณ์

ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 3

ศ.นพ.วิจารณ์ พานิช

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

สารบัญ

คำนิยม ศ.ดร.ปิยะวัติ บุญ-หลง (3)
คำนำฉบับปรับปรุงครั้งที่ 3 (4)
คำนำฉบับพิมพ์แก้ไขครั้งที่ 2 (5)
คำนำฉบับพิมพ์ครั้งที่ 1 (6)
บันทึกจากผู้แปล เดวิด-รมณีย์ รูฟโฟโล (9)
คำวิจารณ์ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 1 (12)

บทที่ 1 การวิจัยกับสังคมไทย 1
บทที่ 2 ทิศทางและลำดับความสำคัญ 7
แนวทางกำหนดทิศทางและลำดับความสำคัญ
ของการวิจัยในระดับชาติ 7
ใครเป็นผู้กำหนด 9
วิธีทางกำหนดทิศทางและลำดับความสำคัญ
โดยใช้ "กระบวนการ" 10
บทที่ 3 ผลลัพธ์ของการวิจัย 11
การแยกประโยชน์ของการวิจัยออกเป็นสองด้าน 11
การแยกประเภทของโครงการวิจัยตามผลลัพธ์ที่ต้องการ 12
กระบวนทัศน์ใหม่ 18
การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ 18
การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ 19
การจดสิทธิบัตร 21
การบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญา 22
ผลลัพธ์เชิงข้อเสนอแนะนโยบายสาธารณะ 24
การจัดการผลลัพธ์ของการวิจัย 24
การจัดการระบบนวัตกรรม 25
ผลกระทบของผลการวิจัย 26

บทที่ 4	**การจัดการทุนสนับสนุนการวิจัยเชิงวิชาการ**	**27**
	นิยาม	27
	วิธีการประเมินคุณภาพของข้อเสนอโครงการวิจัย	28
	การจัดการคุณภาพ	32
	จุดอ่อนของข้อเสนอโครงการวิจัย	36
	กระบวนการพัฒนาโครงการ	37
	งานวิจัยที่ไม่สร้างรากฐานทางวิชาการ	38
	อนาคตของทุนวิจัยเชิงวิชาการ	39
บทที่ 5	**การจัดการทุนสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา**	**41**
	นิยาม	41
	นักวิจัยกับการเตรียมความพร้อมในการทำงานวิจัยและพัฒนา	42
	บทบาทของ “ผู้ใช้” ผลงานวิจัย	43
	“ผู้ใช้” รายย่อยกับบทบาทของภาครัฐ	45
	บทบาทของมหาวิทยาลัย	46
	บทบาทของสถาบันวิจัยและพัฒนาเฉพาะทาง	46
	การพัฒนาชุดโครงการ	47
	งานวิจัยและพัฒนามีหลายรูปแบบ	49
	โครงการแบบต่อยอด	49
	การสร้างทีมวิจัย	50
	การจัดการคุณภาพ	50
	ผลลัพธ์ของโครงการวิจัยและพัฒนา	52
	ทรัพย์สินทางปัญญา	53
	ทุนวิจัยและพัฒนาเป็นทุนจ้างทำงาน	53
	อนาคตของทุนวิจัยและพัฒนา	54
บทที่ 6	**การบริหารงานวิจัยในมหาวิทยาลัย**	**57**
	การปรับเปลี่ยนเชิงวัฒนธรรม	57
	ทุนวิจัยจากงบประมาณแผ่นดิน	58
	การต่อรองกับสำนักงบประมาณ	59

การจัดสรรทุน 60
การบริหารเงิน 61
การติดตามและประเมินผล 61
โครงการจากแหล่งทุนภายนอก 62
การสร้างชุดโครงการวิจัย 65
การช่วยเหลือนักวิจัยเพิ่งเริ่มต้น 66
การสร้างบรรยากาศด้านการวิจัย 67
สถาบันวิจัยเฉพาะทาง 68
บัณฑิตศึกษา 71
วารสารวิชาการประจำสถาบัน 72
ฐานข้อมูลผลงานวิจัยและการพิมพ์ลงใน
รายงานประจำปี 74
สนับสนุนให้อาจารย์ทำงานวิจัยแบบ “กัดติด” 75
บทที่ 7 หน่วยงานวิจัยในระบบราชการนอกมหาวิทยาลัย 77
ความสำคัญของแหล่งทุนภายนอก 77
บทบาทในการเชื่อมโยงการพัฒนาโครงการ
เข้าสู่สภาพปัญหาจริงและนโยบายของชาติ 78
ข้อจำกัดของหน่วยงานวิจัยในระบบราชการ
นอกมหาวิทยาลัย 78
วัฒนธรรมที่ควรปรับเปลี่ยน 79
การจัดการเพื่อเชื่อมโยงงานวิจัย
เข้ากับภารกิจหลักของหน่วยงาน 81
ใช้การประเมินเป็นเครื่องมือพัฒนาระบบ 81
การปรับเปลี่ยนเชิงโครงสร้าง 82
บทที่ 8 งานวิจัยในภาคธุรกิจเอกชน 83
สภาพปัจจุบันของงานวิจัยในภาคธุรกิจเอกชน 83
แนวทางสนับสนุนการวิจัยในภาคเอกชน 85
เอกชนต้องการการสนับสนุนที่ “ปลายทาง”
กว่าการวิจัยและพัฒนา 85

งานวิจัยและพัฒนาสำหรับธุรกิจขนาดย่อม 86
อนาคตของงานวิจัยและพัฒนาในภาคธุรกิจเอกชน 87
การบริหารงานวิจัยในภาคธุรกิจเอกชน 89
บทที่ 9 การวิจัยในงานประจำ 91
เครื่องมือสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้ 91
การสื่อสารแนวราบ 92
หน่วยงานประจำกับหน่วยงานวิจัย 93
พัฒนานำหน้าวิจัย 93
ระบบความรู้ 94
การจัดการความรู้ 94
ค่าใช้จ่าย 95
การวิจัยเพื่อพัฒนาระบบ 95
บทที่ 10 การพัฒนาชุดโครงการวิจัย 97
ทำงานเชิงรุก 97
เริ่มจากการตรวจสอบสภาพ 97
การสังเคราะห์ข้อเสนอแนะ 100
การประชุมระดมความคิด 100
การประชุมเพื่อเสนอผลงานตรวจสอบองค์ความรู้ 101
การประชุมกำหนดกรอบความคิด 102
การตรวจสอบเชิงนโยบาย 103
การพัฒนาโครงการย่อย
บรรจุเข้าในชุดโครงการวิจัย 104
ไม่มีวิธีการที่ตายตัว 106
การจัดการหลังจากทำสัญญาแล้ว 107
บทที่ 11 อาชีพนักวิจัย 109
วิธีสร้างตัวเป็นนักวิจัยอาชีพ 110
จุดเริ่มต้นของอาชีพนักวิจัย 112
ผู้ฝึกทำวิจัยหลังปริญญาเอก 114
ตำแหน่งงานวิจัยในมหาวิทยาลัย 116

ตำแหน่งนักวิจัยในหน่วยราชการนอกมหาวิทยาลัย 117
นักวิจัยอาชีพ 118
บันไดอาชีพของนักวิจัยอาชีพระดับยอด 119
ทักษะที่จำเป็นสำหรับนักวิจัยอาชีพ 122
วิธีส่งเสริมนักวิจัยอาชีพขึ้นสู่ "ยอดเจดีย์" 122
จรรยาบรรณและจริยธรรมของนักวิจัย 123
อาชีพนักบริหารงานวิจัย 128
บริษัทรับจ้างทำวิจัย 128
การสร้างทีมนักวิจัยอาชีพโดย สกว. 129
บทที่ 12 เทคนิคการจัดการประชุม 131
ชนิดหรือรูปแบบของการประชุม 131
วิธีเชิญผู้เข้าร่วมประชุม 132
วิธีเลือกเชิญผู้เข้าร่วมประชุม 133
สถานที่จัดประชุม 135
สื่อมวลชนกับการประชุม 136
วิธีสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของ 137
เป็นการประชุม "ผู้ผลิต" ไม่ใช่การประชุม "ผู้บริโภค" 138
การประชุมระดมความคิดเพื่อปรึกษาหารือ
กำหนดกรอบแนวคิดเพื่อพัฒนาชุดโครงการวิจัย 139
การประชุมวางแผนโครงการวิจัยแบบ ZOPP 140
การประชุมเสนอผลการประมวล
องค์ความรู้เพื่อตั้งโจทย์วิจัย 143
การประชุมเพื่อขอคำวิจารณ์ผลงานวิจัย
ที่ทำเสร็จเกือบจะสมบูรณ์แล้ว 144
การประชุมเพื่อนำเสนอข้อเสนอโครงการวิจัย
หรือเสนอผลการวิจัยในวงการวิชาการ 145
การประชุมเพื่อนำเสนอผลการวิจัย
ต่อนักวิชาการและต่อสาธารณชนพร้อมๆ กัน 146
การประชุมแถลงข่าว 147

การประชุมคณะกรรมการนโยบายขององค์กรสนับสนุนการวิจัย 147
การประชุมแลกเปลี่ยนความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ภายในองค์กร 148
สรุป 149
บทที่ 13 การบริหารหน่วยงานให้ทุนสนับสนุนการวิจัย 151
ผู้จัดการแตกต่างกับผู้ดำเนินการ 151
ความเพลิดเพลินและความภาคภูมิใจของผู้จัดการงานวิจัย 152
ภารกิจของนักบริหารงานวิจัย 153
ความรู้ที่จำเป็นสำหรับนักบริหารงานวิจัย 154
"วิชาการ" สำหรับนักบริหารงานวิจัย 155
นักบริหารงานวิจัยต้องทำงานเต็มเวลา 156
อาชีพนักบริหารงานวิจัยอิสระ 156
หน่วยงานเล็กแต่ไร้พรมแดน 157
เป็นองค์กรที่ผอมและแบน 158
"พนักงาน" ส่วนใหญ่อยู่นอกองค์กร 158
หน่วยงานที่ให้ทุนสนับสนุนการวิจัยที่มีงานวิจัยภายในองค์กรด้วย 158
หน่วยงานให้ทุนผู้รับทุนวิจัยอยู่ฝ่ายเดียวกัน 159
ข้อแตกต่างระหว่างการบริหารทุนวิจัยด้านสังคมศาสตร์-มนุษยศาสตร์กับทุนวิจัยด้านวิทยาศาสตร์-เทคโนโลยี 160
จรรยาบรรณของนักบริหารงานวิจัย 162
ปัญหาทางการเมืองในวงการวิจัย 163
ปัญหาที่เกิดจากนักวิจัย 164
บทที่ 14 การจัดการระบบการวิจัยของชาติ 171
การทำให้ระบบการวิจัยเป็นระบบที่เรียนรู้และปรับตัว 172
การจัดการระบบวิจัยให้มีขนาดที่เหมาะสม 172

การจัดการให้การลงทุนวิจัยมีความคุ้มค่า 173
ระบบการประเมิน 173
การเชื่อมโยงระบบการวิจัยเข้ากับสังคม 174
การเชื่อมโยงระบบการวิจัยกับระบบการศึกษา 175
สมองของระบบวิจัย 176
ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่างๆ ของระบบวิจัย 176
การจัดการนโยบายวิจัยของชาติ 177
บทที่ 15 บทสรุป 179